

Sinaïek

Tijdschrift van Heemkring
"Den Dissel" Sinaai



Dries Zuid ca. 1900

Inhoud:

Ook Sinaai heeft nu een heemkundige kring Etienne De Meester	blz. 3
Den Dries-zuid en zijn bewoners Georges Tallir	blz. 4
Disselingen Etienne De Meester	blz. 5
Die vermaledijde heemkunde Peter De Cauwer	blz. 6
De familie Geubels in Sinaai Annemie Bogaert	blz. 7
Terugblik op de tentoonstelling Etienne De Meester	blz. 10
Levensverwachting en levenseinde in het 18 ^{de} eeuwse Sinaai Karel Strobbe	blz. 12
Kroniek 1945 Etienne De Meester	blz. 15
De stichtende leden van heemkring "Den Dissel"	blz. 16

Sinaai is een uitgave van heemkring "Den Dissel" en verschijnt 4 keer per jaar.
Redactie: Annemie Bogaert, Annelies Coppieters, Jos Daems, Peter De Cauwer,
Etienne De Meester, Marleen De Poortere, Karel Strobbe, Georges Tallir.
Eindredactie: Annemie Bogaert, Beukenlaan 24 9112 Sinaai
V.U. Etienne De Meester Edgar, Tinelstraat 28 9112 Sinaai

Ook Sinaai heeft nu een heemkundige kring

In "Info Sinaai" van april 2004 vernam je dat in Sinaai heemkring "Den Dissel" werd opgericht. Dissel betekent stuurboom van een wagen en die stuurboom willen we zijn voor iedereen die wat meer wil weten over onze eigen aardrijkskunde en geschiedenis.

De stichtende leden van onze heemkring vind je verder in dit eerste nummer van dit tijdschrift, dat we ook toen hebben aangekondigd.

SINAÏEK: ons nieuw tijdschrift

Om zijn doelstellingen beter te realiseren kan een heemkundige kring niet zonder eigen tijdschrift. Doch koken kost geld. Daarom is "Den Dissel" zonder aarzelen ingegaan op het voorstel van de redactie van "Info Sinaai" om ons tijdschrift uit te geven als katern van hun driemaandelijks blad. Daarmee slaan we ongetwijfeld een dubbelslag: het is de goedkoopste oplossing en we bereiken elk huisgezin van onze gemeente.

"Sinaïek", een samentrekking van Sinaai en kroniek, is de naam van ons nieuw tijdschrift. We hopen dat je het met de nodige interesse inkijkt en leest. Nog een goede raad: bewaar dit nummer evenals de volgende exemplaren zodat je, voorlopig gratis, de bezitter wordt van de volledige reeks.

INHOUD:

In dit eerste nummer van Sinaïek heeft de redactie reeds drie vaste rubrieken opgenomen: "vroeger en nu", "disselingen" en "kroniek".

-**"vroeger en nu"**: met een postkaart en een foto willen we het oude en het nieuwe van een hoekje, een straat of plein met elkaar confronteren en toelichten.

-**"disselingen"**: neen, je vindt het woord niet in een woordenboek, het is gewoon een speelse vrije afleiding van "dissel", de naam van onze kring. Hierin brengen we driemaandelijks het kringnieuws en de mededelingen.

-**"kroniek"**: hierin proberen we in elk nummer chronologisch enkele gedenkwaardige feiten of gebeurtenissen uit één kalenderjaar in herinnering te brengen. We starten met het jaar 1945, het jaar waarin WO II eindigde.

Het is onze ambitie om daar in de toekomst nog andere vaste rubrieken als "overledenen", "dialect" en "schenkingen" aan toe te voegen. Verder zullen we elke uitgave stofferen met enkele artikels en resultaten over de studie van ons dorp in al zijn aspecten. Voor dit nummer kropen onder meer een paar van onze jonge leden in hun pen.

Alvast veel leesgenot!

Etienne De Meester



Den Dries-zuid en zijn bewoners

Elke straat heeft haar geschiedenis, elk huis zijn verhaal. In een viertal afleveringen trachten we een beeld te vormen van den Dries en zijn bewoners. Onze mosterd gingen we halen bij enkele mensen die reeds hun hele leven rond deze groene weide wonen. Het is niet de bedoeling om voor elke woning tot in detail in het verleden terug te gaan, maar wel om in grote lijnen de bewoners en hun activiteit- en weer te geven. Waar mogelijk vermelden we gekende data.

1. 1920, René Noens en Caroline Bal starten hier een beenhouwerij annex café (tot 1954). Daarvoor werd het pand bewoond door de fam. Verlee. 1959, Corneel Van Borm komt er zich vestigen (kledingzaak).

2. 1897, eerste postkantoor te Sinaai, Kamiel Seghers (echtg. Alice Hendrickx) is er postmeester. 1955, Hugo Noens bouwt een winkel en woning voor het oude postgebouw; hij baat de beenhouwerszaak uit tot 1985. Pand wordt dan opgesplitst: links komt een bankkantoor (N.M.K.N., nu Apex), rechts komt Maria Beirens (legendarische herbergierster) wonen.

3. Burgerswoning van de gezusters Josephine en Virginie Van Goethem. Hier begint Dr. Schietse sr. zijn dokterspraktijk. Wordt later verbouwd door Edmond Laceur en Fernanda De Nijs tot een winkel van witgoed en kleding (1957-'74). De A.S.L.K. vindt er nadien een onderkomen.

4. Huis bewoond door Clothilde Hendrixx; na het overlijden van Kamiel Seghers (2) neemt zijn wed., samen met haar dochter Leona, haar intrek bij haar zuster. 1966, Willy Van Garsse (eerste Sinaaise architect) komt er zich vestigen. Pand komt later in het bezit van de fam. Maes-Moens.

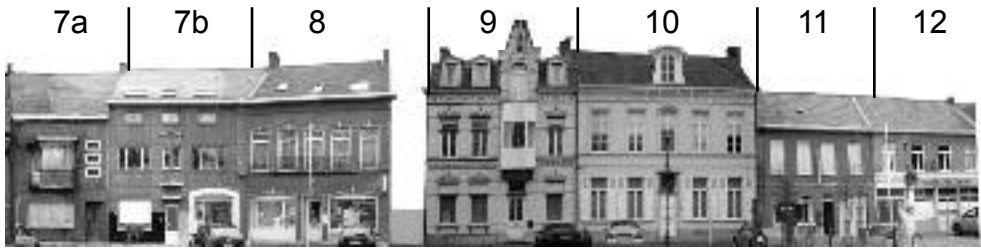
5. Eerste winkel van uurwerken Moens; uurwerkmaker Victor Moens en Pauline Verschelden betrekken het pand.

6. Beenhouwerij van Gustaaf De Baere en schoenmakerij van Leon De Baere tot 1955. Frans Vercauteren-Palmyre Beirens en dochter Chistiane wonen er van 1956 tot 1972. Het pand wordt toegevoegd aan uurwerken Moens (klokkenwinkel).

7. Fruithandel van Jozef Joos. Wordt later in twee delen verdeeld en verbouwd door Marcel De Vos (1937), nadien bewoond door Raymond Maes (7a). In 7b neemt Leonie De Baere haar intrek, later vestigt Elektrozaak Dutré zich er van 1957 tot 1966, daarna Achiël De Meester en Maria De Vos. Is nu gedeeltelijk toegevoegd aan apotheek De Volksmacht.

8. Woning van Angèle Lecocq. Apotheker Quintijn (eerste apotheker te Sinaai) brengt er zijn zaak onder. Apotheek wordt later overgenomen door De Volksmacht.

9. Woning van Jan Lecocq (gem. secr.) en Henriette Hemelaer. Daarna kapsalon van Achiël van Bockxlaer - Lea Meyskens en later videotheek Dumpy.



10. Eigendom van de zusters Maria Eerherstel, bewoond door de directeur van het klooster (Kamiel Van der Massen tot 1962, Jozef Janssens tot 1973 en Pauwel Van Britsom tot 1989).

11. Gustaaf Verstraeten en Lea Melchers komen hier wonen na hun huwelijk, later opent beenhouwer Petrus Hendrickx er een zaak, nadien wordt het een filiaal van de Kredietbank. Nu frituur en broodjeszaak.

12. Café Den Ossekop, uitgebaat door Frans De Vos (kleermaker) en Leonie De Baere; midden de jaren '30 neemt Leopold Zaman de zaak over. Na de oorlog komt de herberg in het bezit van Jan De Decker en Elisa van Puyvelde (tot 2001), momenteel staat het pand leeg.

Georges Tallir

Disselingen

Leden

In de toekomst zullen we wellicht door middel van een jaarlijks lidgeld een ledenbestand opbouwen. In één van de volgende nummers verneem je daar meer over.

Locatie

Momenteel zijn we nog op zoek naar een gepaste locatie om het archief van onze kring te bewaren. Hiervoor namen we reeds contact op met de schepen van cultuur.

Heemkunde Oost-Vlaanderen

Op de Algemene Vergadering van Heemkunde Oost-Vlaanderen op 9 oktober 2004 te Sint-Gillis-Waas mocht ik onze heemkring voorstellen. "Den Dissel" is daar als 46^e lid aanvaard.

De aangesloten heemkundige kringen van deze koepel wisselen op de vergadering hun tijdschriften met elkaar uit, zodat elke vereniging de periodieken van al de anderen bezit.

Tentoonstelling 2005

Het Davidsfonds Sinaai viert in 2005 zijn 75-jarig bestaan. Samen met "Den Dissel" wensen zij over hun geschiedenis een tentoonstelling te organiseren ter gelegenheid van de lentejaarmarkt in april 2005. Wie wil ons helpen door foto's of ander bruikbaar materiaal ter beschikking te stellen?

Lijkwagen

De kans is groot dat de lijkwagen (corbillard) die jarenlang de overleden dorpelingen naar de kerk voerde terug naar Sinaai komt. We zijn in elk geval op zoek naar een locatie om hem (voorlopig) te stallen.

Help mee!

Als je een waardevol document, een interessante foto of ander bruikbaar materiaal bezit kan je dit melden aan één van onze leden. Je kan dit even ter beschikking stellen om op te slaan of te kopiëren. Je kan het ook schenken aan de heemkring en dat wordt dan vermeld in het volgende nummer van Sinaïek. Zo help je mee aan

Die vermaledijde heemkunde.

Heemkunde. Laat ons eerlijk zijn, het is een beetje een klef, oudbakken woord: heemkunde, de kunde van het eigen heem. Die typering is, laat ons nog eerlijker zijn, terecht. Het ademt de muffe sfeer van de tijd en de plaats waarin het opgang maakte: het Duitsland van net na de Eerste Wereldoorlog. De beoefenaars



van deze obscure wetenschap worden heemkundigen genoemd en zijn zo mogelijk van nog vreemder pluimage. Het zijn oudere heren met kleine leesbrilletjes die in de archieven druk aan- en afdraven met grote pakken papier, die aankomen met dikke schriften vol krabbels en vertrekken met nog meer krabbels, maar tussendoor eigenlijk meer koffie drinken en kletsen dan echt iets doen. Mensen die zich bijzonder geïnteresseerd tonen in 'wat jij doet', maar er eigenlijk meer op uit zijn om over hun eigen dada te vertellen, je weet wel, die onderpastoor uit 1647 met een knappe meid, die niet van de drank kon afblijven, maar toch wel van adel was.

Dat is, heel in het kort en kort door de bocht, het beeld dat vele buitenstaanders hebben van de heemkundigen en de genealogen. Is

deze meewarigheid dan niet terecht? Toegegeven, het is inderdaad bekend dat heemkundigen al eens met gierende banden uit de bocht gaan en van het hobbelige parcours van de geschiedenis in de doornige struiken van de fictie belanden. Maar er zit meer vlees aan dit verhaal.

Geschiedenis zit namelijk in de lift, beweren kwatongen, en je kan ze geen ongelijk geven. Historische programma's hebben veel bekijks, verkiezingen van grootste Britten, Duitsers, Nederlanders en (binnenkort ook) Belgen brengen hele volksstammen in beweging en de (net iets te luchtige) Grote Geschiedenisshow mocht de druk bekeken zondagavond aftrappen. Ook de heemkunde deelt in de populariteit: er is, zo wordt gezegd, geen enkel dorp zo klein of het heeft een eigen vereniging. In de loop der jaren is de 'grote geschiedenis' echter een beetje de pedalen verloren: steeds meer studies over steeds meer onderwerpen met steeds meer invalshoeken hebben ervoor gezorgd dat het hele beeld aan stukken is gevallen. Niemand waagt zich nog aan de grote overzichten, en wie het toch doet, krijgt meteen bakken gezeur over zich heen van allerhande specialisten, dat het niet verantwoord is en veel te oppervlakkig en zo. 'Echte' boeken vinden dan weer nauwelijks een publiek, voor je het weet belanden ze bij De Slegte, waar ze wel eens worden opgepikt door een ijverige student of iemand met vreemde interesses.

Voor de leek wordt het immers allemaal een beetje onoverzichtelijk en net iets te specialistisch. Er is, om het met een populaire uitdrukking te zeggen, een kloof ontstaan tussen de burger en de geschiedenis.

De heemkunde heeft dat probleem niet. Integendeel, zij staat in rechtstreeks contact met haar publiek. Ze buigt zich immers over het eigen 'heem', het eigen dorp, gemeente of streek, en de leefwereld van de mensen die er wonen. Dat is in de eerste plaats de geschiedenis van dat kleine stukje grond, maar ook alle andere elementen die daarmee in verband staan. Het gaat dan om opvallende gebouwen, het dialect, de toponymie, de volksverhalen, kortom alles wat ook maar met dat eigen 'heem' in verband staat. Meer nog dan die abstracte verhalen over sociale mobiliteit, politieke cultuur, 'Longue Durée', migratiestructuren en wat dies meer zij, meer nog ook dan de verhalen over de bekende vorsten en hun veldslagen van de 'echte geschiedenis' spreekt deze 'petite histoire' tot de verbeelding. Ze is concreet, bevattelijk, makkelijk voor te stellen en helpt bovendien dat kleine morzeltje grond een beetje beter te begrijpen. Die herkenbaarheid is de troef van de heemkunde. Voor de recente periode zijn er altijd mensen die zich deze of gene gebeurtenis herinneren, er zijn nog mensen die het authentieke dialect spreken (en voor de anderen is het of een oprissing, of een leuke kennismaking), en die ene speciale boom weet iedereen wel staan. Heemkunde gaat, om het met een andere populaire slogan te zeggen, over de mensen. In het slechtste geval leert het hen iets over hun dorp (en wat is daar op tegen?), in het beste plaatst het hen in het verhaal van de 'grote geschiedenis'. En als men ze daarmee ook een opstapje biedt naar die 'grote geschiedenis', dan is dat mooi meegenomen.

Peter De Cauwer

De familie Geubels in Sinaai¹

De meeste Sinaainaren weten dat we in Sinaai over een uniek document beschikken: het ooggetuigenverslag van bakker Geubels van de Boerenkrijg. Heel wat minder mensen kennen het reisverslag van pater Marinus Geubels, een telg van dezelfde familie, die in het midden van de 18de eeuw voetreizen naar Rome en Jeruzalem ondernam. Maar ook andere leden van de familie waren belangrijk in het Sinaai van de 18de en 19de eeuw. Momenteel vinden we de naam niet meer terug in het dorp, maar de familiegeschiedenis is merkwaardig genoeg om er even bij stil te staan. In een latere bijdrage stellen we de verhalen van beide auteurs dan even in de kijker.

De naam Geubels² vinden we voor het eerst terug in ons dorp in 1665: in het kerkregister staat op 17 mei het huwelijk van ene Joanna Geubels met Joos Vaele, inwoner van Sinaai. Maar de familie doet definitief haar intrede in het dorpsleven

¹ Dit artikel verscheen reeds eerder in gewijzigde vorm in de Annalen van de Koninklijke Oudheidkundige Kring van het Land van Waas, deel 105, als onderdeel van een bijdrage over de Boerenkrijg.

² De tekst is gebaseerd op de ongepubliceerde genealogische opzoekingen van de heren Clement Vermaere (Sinaai) en Jean Statius (Gent).

in 1695, wanneer *Egidius Geubels* trouwt met *Elisabeth Vaerewyck*. Beide zijn geboren rond 1670 en blijven tot aan hun dood, respectievelijk in 1737 en 1739, in Sinaai wonen. Van het paar werden vier kinderen geregistreerd: *Egidius* (1697-1744), *Bartholomeus* (1699-1737), die in 1719 medeondertekenaar was van de 'Ordonantiën ende Statuten' van de heringerichte Gilde van Sint-Catharina, *Anna Maria* (1703-1763) en *Jacobus Franciscus* (?-1774). De familie behoorde tot de 'vooraanstaande' families van het hoofdzakelijk uit boeren bestaande dorp dat Sinaai toen was.

Egidius (ook wel *Gilles* genoemd) trouwde in 1722 met *Johanna Van Eynde* (1700-1760), dochter uit een welstellende Sinaaise familie. De familie Van Eynde had heel wat land en twee hofsteden in eigendom en één van de broers van Johanna, Michiel, was deken van de Sint-Catharinagilde,³ wat een functie met veel sociaal aanzien was. Gilles werd armmeester in 1725, maar overleed vrij jong. Bij zijn dood liet hij een weduwe en zeven kinderen achter:

Judoca (1724-1784), Carolina (1727-1787), Barbara (1729-1805), Marinus (1735-1804), Angela (1736-1787), Bartholomeus (1738-1774) en Petrus Martinus (1742-1802). Petrus Franciscus (1732-1740) en Joannes (1739-1742) waren op dat moment reeds gestorven. De weduwe hertrouwde in 1747 met Jacobus Franciscus, de jongere broer van haar eerste man. Ook deze werd in 1756 armmeester.

Judoca (of *Josine*) trouwde in 1750 met Augustinus Jacobus (of *Jacques*) Geerincx, *Caroline* vier jaar later met Jan Van De Voorde; beide huwelijken bleven kinderloos. *Barbara* trad in het St. Barbaraklooster te Gent in onder de naam Zuster Victoria. Toen reeds was de naam Geubels met een familiale bakkerij verbonden, die aanvankelijk door *Bartholomeus* werd gevoerd, tot aan zijn vroegtijdige dood (hij was pas 36 jaar). Hij was in 1763 met Cornelia Heynderickx getrouwd en liet bij zijn dood vier kinderen achter: Joanna (1765-1825), Jacobus (1766-1826), Petrus (1767-1827) en Raphaël (1768-1834). Zijn stiefvader zette de zaak verder, maar stierf twee maand later. Dus nam de ongehuwde Petrus Franciscus de zaak over, tot wanneer de oudste zoon van Bartholomeus oud genoeg was om ze verder te zetten. Vermoedelijk is Cornelia hertrouwd en verhuisd, want zij sterft in 1816 in Koewacht. Van de vier kinderen vinden we alleen Jacobus later nog in Sinaai terug. Deze 'bakker' Geubels liet ons ook de kroniek over de Boerenkrijg na.

Marinus trad in 1750 in bij de ongeschoeide Karmelieten in Dendermonde als pater Michael. Hij verwierf enige bekendheid met reisverhalen, die hij met heel veel humor en zin voor detail schreef over zijn voettochten naar Rome (1758) en naar het H. Land (1770). Het was zijn moeder die voor de publicatie van het werk zorgde, respectievelijk in 1780 en 1786, wat bewijst dat de weduwe niet berooid achterbleef na de dood van haar beide echtgenoten. We komen in een latere bijdrage op deze reisverhalen terug.

³ De 'gilde' is een West-Europees verschijnsel, dat teruggaat tot de oude Germanen. We vinden steeds 3 grondgedachten terug: belofte tot onderlinge hulp, een godsdienstige inslag en een offergedachte (met offermaaltijd). Naast de christelijke broederschappen (die aan een patroonheilige gewijd waren) ontstonden bij de opkomst der steden ook schuttersgilden en ambachtsgilden.

De jongste telg van het gezin, 'Martien', werd hoefsmid en vestigde zich na zijn huwelijk met Joanna Van Nieuwenborgh in 1883 aan de Dries (huidige videotheek Dumpy's - hier is trouwens nog steeds de 'inslag' zichtbaar: de strook grond tussen weg en huis, waar de paarden werden beslagen). Hij was kerkmeester sinds 1792 en droeg wezenlijk bij tot de verfraaiing van de kerk, o.m. door de aankoop van de koperen lezeaar, die nu nog wordt gebruikt. Uit het huwelijk werden vijf kinderen geboren, waarvan 3 dochtertjes en 1 zoon de kindertijd overleefden. Kortom, een gerespecteerd en welstellend gezin. Toch werkte ook deze godvrezende man zich in de kijker, zij het op een vreemde manier.

In de late namiddag van 13 januari 1800 immers werd de 'maire' naar het huis van de paardensmid geroepen, omdat deze in een hoogoplopende ruzie de arbeider Jacobus Beirens met een brandel⁴ doodgeslagen had. Martien Geubels sloeg ook zijn eigen knecht Ferdinand Pletjeau bewusteloos (hij overleed trouwens enkele dagen later zonder nog bij bewustzijn te komen) en bracht zijn vrouw, die op het gegil van de kinderen kwam afgelopen, een bloederige hoofdwonde toe. Voor de vrede-rechter verklaarde de moordenaar de slachtoffers niet te kennen en zich niets van het gebeuren te herinneren. Nergens vonden we een verklaring voor het gebeuren; de moordenaar werd naar het huis van bewaring in Sint-Niklaas gebracht en Anna Van Nieuwenborgh verdween met haar kinderen in de mist der anonimiteit.

Jacobus Geubels trouwde in 1803 met Anna Nobels (°1780), die het leven schonk aan 11 kinderen. Hij kwam nog éénmaal in het dorpsnieuws, toen hij in 1826 met de St. Catharinagilde in conflict kwam en als lid geschrapt werd. Hem bleef geen leed bespaard, want slechts één kind werd ouder dan twintig jaar: Dominicus Augustinus (1812-1863), die omwille van zijn zwakke gezondheid de bakkersstiel niet aankon en kleermaker werd. Hij stierf op 51-jarige leeftijd aan ...de kleermakersziekte: een hersenaandoening, die veroorzaakt werd door de giftige dampen van de houtskool in de strijkbouten. Domien was in 1848 getrouwd met Wilhelmina Willems, die in 1847 door het gemeentebestuur als 'accoucheuse' of vroedvrouw in het dorp was aangesteld. Ze kregen twee zonen: Arthur (°1856), die ruimere horizonten zocht en die we in 1887 terugvinden in Amiens, waar hij veroordeeld werd voor landloperij en Honoré (1858-1904), die naar goede familietraditie bakker werd. Hij trouwde in 1881 met een meisje uit Ouwegem, Marie-Thérèse De Pourcq. Het paar kreeg 13 kinderen; na de dood van hun vader zwermden ze echter uit en ook de weduwe trok terug naar de stad. Daarmee verdween de naam Geubels even plots uit het dorpsleven als hij in de 17de eeuw was opgedoken. Niet echter zonder zijn sporen na te laten: een kroniek, reisverhalen, een lezeaar in de kerk en zelfs een verbijsterend moordverhaal. Zo drukte de familie, naast haar dagdagelijkse bezigheden, haar eigen stempel op de geschiedenis van het dorp.

Annemie Bogaert

⁴Een brandel is een haardijzer en wordt gebruikt om het vuur op te rakelen.

Terugblik op de tentoonstelling 'Sinaaise (Ge)zichten'

Reeds in het eerste werkjaar trad onze heemkring "Den Dissel" naar buiten met de opmerkelijke fototentoonstelling "Sinaaise (ge)zichten" over het werk van amateur-fotograaf Antoon De Plukker.



De voorzitter, geflankeerd door Etienne Bogaert (l.) en Georges Tallir (r.).

Aangezien de onderwerpen van zijn foto's nauw aansloten bij het thema van de Open Monumentendag Vlaanderen: "Van nature een monument", vond de opening plaats op zaterdag 11 september 2004.

De realisatie van dit eerste project was ongetwijfeld een schot in de roos. Voor de inhoud en vorm binnen onze heemkring zorgden vooral Georges Tallir (concept en bewerking van het fotomateriaal) en Etienne Bogaert (stamboom). Het groot aantal bezoekers en de lovende kritieken tijdens de drie weekends overtroffen zelfs onze stoutste verwachtingen. Rond Allerheiligen hebben we dezelfde tentoonstelling een week lang opgesteld in Huize Den Dries, zodat ook de rusthuisbewoners ervan konden genieten.

Met deze tentoonstelling, die kaderde in "De nazomer van Sinaai" wilden de leden van "Den Dissel" twee doelstellingen verduidelijken. Vooreerst maakten we bij de bevolking onze aandacht en interesse voor het verzamelen van **een fotoarchief** kenbaar. Hoe belangrijk dit is, zal vooral later blijken. Maar daarnaast maakten de ruim honderd portretten van plaatselijke typetjes, poserende levensgenieters, echte stielmannen en bezige bijen uit de kleinschalige landbouw, ook nu het dorpsleven uit de jaren zestig en zeventig weer levendig. Of zoals een bezoeker het treffend neerschreef in het gastenboek:

"Veel herinneringen aan de tijd vóór de grote inwijkingen, de tijd toen iedereen iedereen kende, de tijd dat men veel deed met weinig middelen, de tijd van de echte dorpsfiguren. Nostalgie in het kwadraat! Een geluk dat er mensen zijn om alles vast te leggen, te bewaren en te verspreiden. Mooi initiatief!"

Aangezien Antoon de zoon is van Gustaaf De Plukker lag ook een tweede aspect van de werking die we als heemkring beogen, voor de hand: **de familiekunde of genealogie**. In het huisje nr 88 aan de Dries konden de bezoekers zowel aan de muur als op pc de voorouders van Antoon in een overzichtelijk schema terugvinden. Vanzelfsprekend waren de talrijke afstammelingen van Stafke Plukkers, die we over de vloer kregen, bijzonder geïnteresseerd. Bovendien kreeg elk van hen

neen kwartierstaat van de familie. Dat zij enthousiast waren blijkt uit volgend oordeel van één van hen:

“Deze tentoonstelling overtreft onze stoutste dromen, zowel op gebied van fotografie, reproductie als de presentatie en verwerking van de stamboom. Een gewone proficiat volstaat hier niet!”

Bij anderen hebben we ongetwijfeld de interesse opgewekt of versterkt voor familie-kunde en de opmaak van de eigen stamboom. Ook op dit domein van de heemkunde willen we in de toekomst onze rol spelen. Wie hulp of raad nodig heeft kan ons hiervoor contacteren.

Ten slotte nog een bloemlezing uit ons gastenboek:

–“Een uniek werk, waardevol in een snel evoluerende wereld, een pareltje voor deze en volgende generaties.”

–“Nonkel Antoon zou nu heel trots zijn op zijn werk.”

–“Zulke tentoonstellingen zouden meer moeten plaats vinden.”

–“Voor de derde maal alles bekeken.”

–“...misschien kunt ge er de bijnamen tussen haakjes bijzetten.”

–“...ik voelde me op zeker moment 30 jaar jonger.”

–“...van 150 km ver voor een tentoonstelling die een juist en mooi beeld geeft.”

Met zoveel positieve reacties kunnen we alleen maar dik tevreden zijn. Nog beter doen in de toekomst wordt een zware uitdaging, maar we gaan er voor!

Etienne De Meester

Levensverwachting en levenseinde in het 18de-eeuwse Sinaai

Enkele resultaten van een onderzoek naar mortaliteit

Inleiding

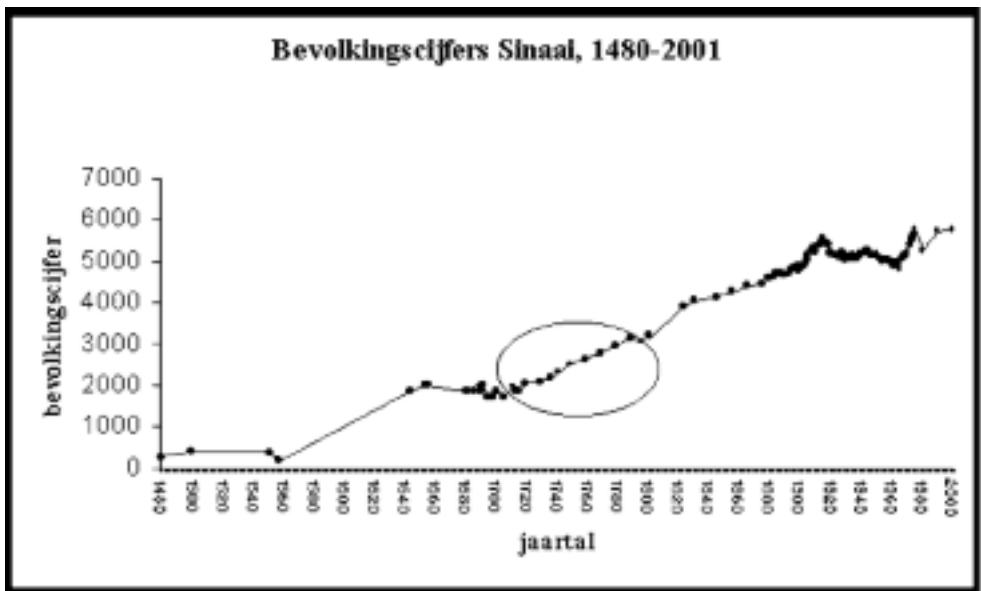
De mens is dol op verhalen. Hij houdt van vertellen en schrijven, lezen en horen. Vaak spelen deze verhalen zich af in een lang vervlogen tijd. Dat is ook logisch, de geschiedenis barst immers van de ingrediënten voor een goed verhaal: koningen, ridders, helden, intriges, vetes, oorlogen, opstanden, enz. Vele auteurs van historische romans maken dan ook dankbaar gebruik van deze gebeurtenissen uit het verleden. De historicus zal het echter niet appreciëren als men hem zomaar een verteller van waargebeurde verhalen noemt. Want de historicus wil meer doen dan schrijven over koningen en vorstenhuizen, over de grote en de kleine personages uit de geschiedenis. Hij wil ook schrijven over de achtergrond van zulke verhalen, over structuren. Hij heeft ook iets te zeggen over het milieu van de gewone man. Over die alledaagse realiteit, meer bepaald de levensverwachting en het levenseinde van Jan met de pet, gaat dit artikel.

Het 18de-eeuwse Sinaai

Even ter oprissing: grosso modo komt de 18de eeuw overeen met de Oostenrijkse periode. In 1713 kwamen de Zuidelijke Nederlanden onder Oostenrijks gezag, na

een lange periode van Spaanse heerschappij. Op het einde van de 18^{de} eeuw maakten de Fransen hun opwachting, en na de slag bij Waterloo werden de beide Nederlanden verenigd, onder het koningschap van Willem I. In het algemeen verliep de Oostenrijkse tijd rustig en kalm. Oorlogen bleven uit (op één na: de Oostenrijkse Successieoorlog, 1740-1748), en de Oostenrijkers deden hun best om van onze streken een moderne regio te maken. Er werd geïnvesteerd in kanalen, wegen, enz. Uit hetgeen er al over Sinaai geschreven is, leren we dat het dorp behoorde tot een groep bloeiende, gezonde Wase landbouwparochies.

Als we kijken naar het bevolkingsverloop, blijkt dit te kloppen (grafiek). De bevolkingsgroei kende een constant verloop. Het vervolg van dit artikel zal ons echter duidelijk maken dat we ons niet mogen blindstaren op zo'n 'veelbelovende' grafiek.



Een ideale bron

Geschiedkundigen laten het verleden 'spreken' door middel van bronnen. Die bronnen zijn natuurlijk nooit ontstaan met de bedoeling nuttig te zijn voor later historisch onderzoek. Dat geldt zeker voor de bron die voor dit artikel als vertrekpunt wordt genomen, nl. parochieregisters. In het parochieregister noteerde de dorpspastoor alle doopsels, huwelijken en overlijdens van zijn parochianen.

Het parochieregister is dus de kerkelijke voorganger van de registers van de Burgerlijke Stand. Deze 'parochiale ledenlijst' is vandaag de bron bij uitstek van genealogen (stamboomkundigen). Maar ook historische demografen maken er handig gebruik van voor onderzoek naar huwelijksleeftijd, levensverwachting, vruchtbaarheid, mortaliteit, voornaamgeving, mobiliteit...

Levensverwachting, 1760-1770

De historische demografie heeft een betrouwbare methode ontwikkeld om de levensverwachting te berekenen op basis van hetgeen een pastoor drie eeuwen geleden neergepend heeft. Deze methode, die gebruik maakt van nogal wat wiskundige formules en technische begrippen, zullen we hier niet beschrijven. De resultaten zeggen genoeg, vooral als we ze in een vergelijkend kader plaatsen.

Als er in de 18^{de} eeuw een kind geboren werd in een gemiddeld (landbouwers-) gezin, had dit kind een levensverwachting van ongeveer 35 jaar. Het Noordwest-Europees gemiddelde bedroeg 36,1 jaar. In Sinaai echter, zo blijkt uit ons onderzoek voor de periode 1760-1770, maakte een zuigeling kans op slechts 24 levensjaren! Het grote verschil met de genoemde gemiddelden blijft even groot in de volgende leeftijdscategorie (1 tot 4 jaar). In de hierop volgende leeftijdsgroepen zijn deze verschillen in rook opgegaan. Anders gesteld: eens een Sinaais kind de vijf jaar gehaald had, had het evenveel levenskansen als zijn Noordwest-Europese leeftijdsgenootjes.

Zuigelingensterfte, 1760-1770

Uit het voorgaande mogen we niet besluiten dat de gemiddelde Sinaainaar al op 24-jarige leeftijd de pijp aan Maarten gaf. We hebben het hier over de levensverwachting bij de geboorte, die zo laag ligt omdat de zuigelingen- en kindersterfte zo groot is. Op 20-jarige leeftijd ligt de levensverwachting hoger, op 30-jarige leeftijd nóg hoger, enz.

Alvorens we de specifieke oorzaken van zuigelingensterfte behandelen, willen we wijzen op het regionale karakter van dit fenomeen. In het Waasland vinden we sterftcijfers die, tegenover de middenwaarden van de rest van België, de helft of dubbel zo hoog liggen. In de provincie Oost-Vlaanderen heeft het arrondissement Sint-Niklaas op het einde van de 18^{de} eeuw de hoogste zuigelingensterftcijfers.

Waarom worden vooral de allerjongsten getroffen? Vooreerst is het zo dat de medische wetenschap in de 18^{de} eeuw nog op een zeer laag peil stond. Belangrijke medische ontdekkingen, zoals Pasteurs beschrijving van micro-organismen, situeren zich pas rond het einde van de 19^{de} eeuw. Eer deze ontdekkingen van praktisch nut zijn voor de volksgezondheid, bijvoorbeeld in de vorm van vaccinatiedcampagnes, zijn we weer enkele jaren verder. Nu zijn het net de zuigelingen die het gevoeligst zijn voor deze gebreken. Microben hebben namelijk zo goed als vrij spel in de lichaampjes van pasgeborenen, omdat hun natuurlijke immuniteit zich nog moet ontwikkelen. Enkele infectieziektes (pokken, kinkhoest, mazelen, rode hond, difterie) worden daarom echte 'kinderziektes' genoemd.

Ook de verloskunde van die tijd zou men beter de verlos*on*kunde noemen. In de loop van de 18^{de} eeuw ontstaat er weliswaar vernieuwde belangstelling voor deze 'medische discipline' en wordt er gewezen op de noodzaak tot bijscholing. Maar de kans is klein dat hiervan reeds iets te merken was in een plattelandsparochie in 1760-70. Dat alles had tot gevolg dat een bevalling fataal kon worden voor moeder en kind .

Enkele levensbedreigende gevaren waar het kind kort na de geboorte aan bloot gesteld werd zijn eveneens oorzaak van hoge sterftcijfers. De relatief grote oppervlakte van een plattelandsgemeente zorgde ervoor dat, vooral in de wintermaanden, tochten naar de kerk (voor het doopsel) ronduit riskant waren. Wat het doopsel betreft: sommige beschrijvende bronnen vermelden zelfs ijskorsten op de doopvont! Het bezoek aan de kroeg op de terugweg droeg al evenmin bij tot het welzijn van het kind. Ook maakte de mythe dat de eerste moedermelk niet gedronken mocht worden, van het overleven van de eerste levensmaanden een ware prestatie.

De hierboven vermelde oorzaken zijn weliswaar de voornaamste, toch laten ze nog een vraag onbeantwoord; die van de lokale contrasten, die sinds de 17^{de}-18^{de} eeuw aan de orde waren. Volgens C. Vandenbroeke, een specialist op het vlak van historische demografie, werden deze contrasten in hoofdzaak bepaald door de houding tegenover het kind en de bereidheid tot toepassen van borstvoeding over een langere termijn. Anders gesteld: onze streken waren kindonvriendelijker.

Besluit

Ondanks de mooie stijgende lijn van de bevolkingsgrafiek moeten we vaststellen dat 'oud' worden in het 18^{de}-eeuwse Sinaai niet vanzelfsprekend was. Integendeel, de levensverwachting lag er beduidend lager dan de toen heersende gemiddelden. Bij het nader bestuderen van de levensverwachting bleek het dat vooral de jongste leeftijdsgroep getroffen werd.

Hoe kwam het dan dat het bevolkingsaantal toch aardig bleef toenemen gedurende de Oostenrijkse periode? Een volledige verklaring moeten we voorlopig nog schuldig blijven, maar veel had wellicht te maken met immigratie ten gevolge van enkele zuiveringen van de Moervaart, en de aanleg van een weg van Moerbeke naar Eksaarde, over Sinaai.

Karel Strobbe

Bronnen en literatuur

De gebruikte parochieregisters zijn, gemicrofilmeerd, terug te vinden in het Rijksarchief te Beveren: film nr. 1172129.

VANDENBROEKE (C.). Vrijen en trouwen van de Middeleeuwen tot heden. Brussel-Amsterdam, Elsevier, 1986, 245 p.

VANDENBROEKE (C.). 'Overzicht van de zuigelings- en kindersterfte in Zuid-Vlaanderen (18^e-19^e eeuw)', in: Studia Historica Gandensia. Demografische evoluties en gedragspatronen van de 9^e-tot de 20^{ste} eeuw in de Nederlanden, 200, 1977, pp. 199-222.

VANDENBROEKE (C.). 'Zuigelingssterfte, bevallingsstoornissen en kraambdsterfte (17^e-19^e eeuw)', in: Bijdragen tot de Geschiedenis, 60, 1977, 1-2, pp. 133-163.

Kroniek 1945

-01 april: eerste parochieblad

Ter gelegenheid van Pasen, op 1 april 1945, verscheen het eerste nummer van het weekblad "Sinaai 's Torenklok". Het berichtte over het kerkelijk leven van de parochie. De redactie berustte in de handen van de geestelijke overheid. Uit de meer dan 900 abonnementen bleek dat het zeer welkom was bij de bevolking. De illustratie op het voorblad, de kerk met Paulusbeeld overstraald met een schitterende zon, was een ontwerp van de jonge Antwerpse kunstenaar Marcel Group, die als tijdelijk vluchteling in Sinaai verbleef.

-04 mei: burgemeester R. Haelterman

Op 4 mei 1945 ontving Raymond Haelterman, geneesheer en dienstdoend burgemeester, zijn definitieve benoeming. Hij legde de eed van trouw aan de grondwet en de koning af op 6 mei. Sinds 1932 was hij lid van de gemeenteraad en sedert 1939 zetelde hij als schepen.

-17 juni: vredesfeest

Op zondag 17 juni trok een feestelijke stoet met praalwagens, verklede groepen en muziekmaatschappijen door de belangrijkste straten van onze gemeente. Verschillende wijken wedijverden om het mooiste tafereel: De mooie molen zal draaien, Mosselkermis, De klokken komen terug, Hitlers volkssturm, Sneeuwwitje paradeert, Boerenbedrijven, Edgar Tinel, O.-L.-Vrouw van Vrede, Ons vorstenhuis, De heldin van Sinaai, Boudelo, enz. Het vredesfeest eindigde met een volksbal en vuurwerk.

De parochie Klein-Sinaai organiseerde een vredesfeest op zondag 24 juni.

-02 september: inzegening Mariakapel

Toen in 1943 vele jongens door de Duitsers werden opgeëist, richtte men in verschillende wijken een gezamenlijke gebedsactie in. Tijdens de maand mei kwamen de mensen samen aan een kapelletje om er te bidden tot O.-L.-Vrouw van Vrede. B.J.B.-er Arthur Baeckelandt uit de Neerstraat timmerde eigenhandig een klein houten kapelletje in elkaar en hing het aan een boom. Als ook hij werd opgeroepen om onder dwang in een vreemd land te gaan werken, deed hij een belofte. Toen hij in de meimaand van 1945 terugkeerde, hing zijn kapelletje er nog. Het werd daarna vervangen door een driehoekige, stenen kapel (model Boerinnenbond). Op zondag 2 september trok een stoet biddende leden van de B.J.B. naar de Neerstraat voor de inzegening door pater Van de Velde, onderpastoor en proost.

-30 november: pater R. Beirens naar Congo

Op vrijdag 30 november verliet scheutist Raymond Beirens zijn geboortedorp. De zondag daarna reisde hij via Parijs naar Lissabon waar hij inschepte voor Congo.

Etienne De Meester

De stichtende leden van heemkring "Den Dissel"

Aerssens Emiel	Hondsneststraat 12	03-772 39 27
Bogaert Annemie	Beukenlaan 24	03-772 51 25
Bogaert Etienne	Dries 59	03-772 57 20
Coddens Herman	Hooimanstraat 60	03-772 34 97
Coppieters Annelies	Hulstbaan 234	0486-61 55 59
Daems Jos	Hemelsbreedte 103	03-772 52 46
De Cauwer Peter	E. Tinelstraat 19	03-772 49 37
De Smedt Johan	Cadzandstraat 19	03-772 54 31
Geerinck André	Kernemelkstraat 63	03-772 37 11
Maes Nelly	Hooimanstraat 83	03-772 65 05
Strobbe Karel	Hemelsbreedte 101	03-296 01 10
Tallir Georges	Hulstbaan 15	03-772 33 99
	Lange Veldstraat 59	09-348 03 82
	9250 Waasmunster	
Vermeiren Walter	Dries 31	03-772 22 35
Secretaris:		
Verschelden André	Populierenstraat 14	03-772 57 25
Penningmeester:		
De Poortere Marleen	Hulstbaan 71	03-722 04 13
Voorzitter:		
De Meester Etienne	E. Tinelstraat 28	03-772 41 64